

בית משפט לענייני משפחה בצפת

ת"ע 18746-12-16 ש' ואח' נ' ש' ואח'
ת"ע 18738-12-16 ש' נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון ואח'

תיק חיצוני:

בפני כבוד השופטת אביבית נחמיאס

תובע ד.ש.
ע"י עו"ד שרי נוימן

נגד

נתבעים 1.ת.ש.ת.ז.
2.ה.ש (קטין)
ע"י עו"ד גיא קמרי

פסק דין

- 1
2 לפני בקשה לקיום צוואה בעדים, שנערכה ע"י המנוחה א.ש ז"ל ביום 21.09.2010 והתנגדות לה, בטענה
3 להעדר כשרות לצוות ולהשפעה בלתי הוגנת.
4
5 **תמצית העובדות הרלוונטיות:**
- 6 1. המנוחה א.ש ז"ל (להלן: "המנוחה"), הלכה לבית עולמה ביום 26.01.16, כשהיא אלמנה.
7 בעלה, צ.ש ז"ל הלך לבית עולמו ביום 18.02.1999.
  - 8 2. לבני הזוג המנוחים, נולדו שני ילדים: התובע ובן נוסף, א.י.ש ז"ל (להלן גם: "א.י."), אשר
9 הלך לבית עולמו בנסיבות טראגיות ביום 02.05.10, לאחר שקפץ מגשר עכברה אל מותו (ר'
10 דו"ח פעולה של משטרת ישראל אשר צורף לתגובה להתנגדות). א.י. ז"ל הותיר אחריו שני
11 ילדים – הנתבעים (המתנגדים).
  - 12 3. הנתבע 2 - נכדה של המנוחה, ה.ש, הינו קטין וההתנגדות הוגשה באמצעות אימו – מ.פ.ש
13 (להלן גם: "מ"), אשר התגרשה מא.י. ז"ל בשנת 2008, ואשר בפועל ניהלה את ההליכים גם
14 בשם בנה הבגיר (הנתבע 1), ואף היתה זו שחתמה על יפוי הכוח לעוה"ד.
  - 15 4. המתנגדים ואימם, מתגוררים בבית הבנוי על שטח אשר פוצל מהנחלה בה התגוררה המנוחה
16 ביישוב ****, פיצול עליו הורה בית המשפט לענייני משפחה בהליך משפטי שנוהל בשעתו בין
17 המנוחה לבין בנה המנוח ומ' אשר היתה באותה העת, אשתו.
  - 18 5. ביום 21.09.2010, מספר חודשים לאחר פטירתו של בנה, ערכה המנוחה צוואה בעדים,
19 במסגרתה ציוותה את כל רכושה לתובע, תוך שהיא מציינת בצוואה כי ההליכים המשפטיים
20 שנוהלו בינה לבין בנה המנוח, גרמו לה נזק כספי ועוגמת נפש רבה, וכי בהעדר קשר בינה לבין
21 נכדיה, בהשפעתה של אימם, היא אינה מותירה דבר לנכדיה.

בית משפט לענייני משפחה בצפת

ת"ע 18746-12-16 ש' ואח' נ' ש' ואח'
ת"ע 18738-12-16 ש' נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון ואח'

תיק חיצוני:

6. כאמור לעיל, ביום 26.01.2016 הלכה המנוחה לבית עולמה. לאחר שבנה – היורש ע"פ הצוואה, הגיש את הבקשה לקיום הצוואה, הגישו נכדיה, התנגדות לקיומה ביום 06.09.16.

תמצית טענות הצדדים

7. לטענת המתנגדים, במועד עריכת הצוואה מצבה הבריאותי של המנוחה התדרדר באופן שלא הייתה כשירה לערוך צוואה. תוכנה של הצוואה בלתי מוסרי, והיא הושגה על ידי התובע ואשתו בתחבולה, תרמית, הפעלת לחץ והשפעה בלתי הוגנת על המנוחה.
8. מנגד טען התובע, כי ההתנגדות חסרת כל בסיס משפטי ועובדתי. הצוואה נערכה ונחתמה כדיון, כוונת המנוחה בצוואה הייתה ברורה, להוריש את כל נכסיה לתובע ולא להותיר מאום למתנגדים, עימם כמו גם עם אימם, היה לה נתק ממושך.

נטל ההוכחה

9. בהתאם לפסיקה, חזקה על אדם שכשיר הוא לפעולות משפטיות – בהן עשיית צוואה – וחזקה על מצווה כי בעת עשיית צוואתו ידע להבחין בטיבה של צוואה. הטוען כי המצווה לא ידע להבחין טיבה של צוואה - עליו הנטל להוכיח את טענתו. ר' ע"א 1212/91 קרן לב"י נ' בינשטוק, פ"ד מח(3) 705, 715-716 (1994).

10. סעיף 25 (א) לחוק הירושה תשכ"ה-1965 (להלן: "חוק הירושה") קובע כדלקמן:

"התקיימו מרכיבי היסוד בצוואה, ולא היה לבית המשפט ספק כי היא משקפת את רצונו החופשי והאמיתי של המצווה, רשאי הוא בהחלטה מנומקת לקיימה, אף אם נפל פגם בפרט מן הפרטים או בהליך מן ההליכים המפורטים בסעיף 19, 20, 22, או 23 או בכשרות העדים או בהעדר פרטים מן ההליכים כאמור".

11. בהתאם להלכה הפסוקה, צוואה שמתקיימות בה כל הדרישות הצורניות על פי הדין, עומדת לה חזקת כשרותה, והנטל להוכיח, כי היא בטלה, מוטל על המתנגד לקיומה (ר' ע"א 2098/97 בוסקילה נ' בוסקילה, פ"ד נ"ח (3) 873; ע"א 130/79 עוזרי נ' עוזרי פ"ד ל"ג (2) 346; ת"ע 41494-06-16 ט.ח.א נ' ז.א [פורסם בנבו] (11.02.2018) וההפניות שם).

12. אשר להשפעה בלתי הוגנת, הכלל הוא שנטל ההוכחה לקיומה של השפעה בלתי הוגנת על המצווה מוטל על הטוען לקיומה (ע"א 245/85 אנגלמן נ' קליין, פ"ד מג (1) 772, 778) "ולא די בהוכחת חשש בלבד להשפעה זו" (ע"א 53/88 מנלה נ' ברונדווין, פ"ד מו(1), 48, 50).

13. בשל המשקל המכריע שיש לקביעה על מי מוטל נטל ההוכחה, יש לבחון בחינה מדוקדקת אם הנסיבות, כפי שהוכחו בראיות, מצדיקות העברת נטל ההוכחה מהמתנגד לקיום הצוואה למי שמבקש לקיימה. בחינה זו מחייבת את בית המשפט לעמוד על ההבחנה בין נסיבות חיצוניות

בית משפט לענייני משפחה בצפת

ת"ע 18746-12-16 ש' ואח' נ' ש' ואח'
ת"ע 18738-12-16 ש' נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון ואח'

תיק חיצוני:

1 המצביעות על השפעה לגיטימית וטבעית על רצונו של המצווה לבין נסיבות שעל פניהן
2 מקימות חשש להשפעה פסולה הפוגעת ברצונו החופשי של המצווה, שיש בה כדי להביא
3 לביטול הצוואה. ע"א 2500/93 יעל שטיינר נ' המפעל לעזרה הדדית של ארגון עולי מרכז
4 אירופה, (נ3) 338 (1996). בע"א 423/75 בן נון נ' ריכטר ואח', פ"ד לא(1) 372, 378, עמד בית
5 המשפט על הגדרת הנסיבות המעבירות את נטל ההוכחה, ונקבע כי:

6 **"כאשר הנסיבות האופפות את המקרה מצביעות על קיומה של תלות של**
7 **אדם אחד בזולתו, שהיא כה מקיפה ויסודית שניתן להניח כי נשלל רצונו**
8 **החפשי והבלתי-תלוי של אותו אדם במה שנוגע ליחסים שבינו לבין**
9 **הזולת, כי אז אפשר לאמר שעשייה או פעולה שהיא בעליל לטובתו של זה**
10 **האחרון היא תוצאה של השפעה בלתי-הוגנת מצדו, אלא אם הוכח היפוכו**
11 **של דבר".**

12 14. כלומר, במקרה כזה חובת ההוכחה על אי-קיומה של השפעה בלתי-הוגנת עוברת אל שכמו
13 של המבקש לקיים את המעשה או הפעולה.
14 15. בענייננו, מדובר בצוואה בפני עדים אשר לא נפל בה כל פגם פורמלי. לפיכך, חזקה על הצוואה
15 שצוואת אמת היא ועל הנתבעים מוטל נטל השכנוע להוכיח התקיימות הפגמים הנטענים
16 בהתנגדותם. כמו כן, על הנתבעים מוטל נטל הבאת הראיות להוכחת עילת התנגדותם (ש'
17 שוחט, פגמים בצוואות 2016, בעמ' 187-182).

18
19

העדר כשרות לצוות:

20 16. ביום 15.01.19 הוגשה חוות דעתה של מומחית מטעם ביהמ"ש, ד"ר איזבלה גרינברג.
21 17. לאחר שסקרה ארוכות את המסמכים הרפואיים השונים שהובאו בפניה, החל מיום 06.10.09
22 ועד לפטירתה של המנוחה, קבעה המומחית כי המנוחה היתה כשירה מבחינה נפשית
23 וקוגניטיבית לחתום על הצוואה, הבינה את מהותה וטיבה, ידעה לומר מהו רכושה והיקפו,
24 מיהם היורשים ומדוע נישלה את נכדיה.
25 18. הצדדים לא הגישו שאלות הבהרה למומחית והיא לא הוזמנה לחקירה ע"י מי מהצדדים.
26 19. בחינת הכשרות לצוות הינה עניין שבמומחיות. לשם בחינת מצבו הרפואי, הנפשי והקוגניטיבי
27 של מנוח במועד עריכת צוואה, נעזרים בתי המשפט במומחים רפואיים.
28 20. ככלל, מקום שמינה בית-המשפט מומחה מטעמו, מהווה חוות-דעתו תשתית נתונים
29 מקצועית ואובייקטיבית לצורך ההכרעה בסוגיה שבמחלוקת, ועל כן סביר שבית-המשפט
30 יאמץ את ממצאי המומחה, אלא אם כן נראית סיבה בולטת לעין וכבדת משקל שלא לעשות
31 זאת (ע"א 293/88 חברת יצחק ניימן להשכרה בע"מ נ' מונטי רבי (31.12.1988)).
32 21. כאמור, משלא נשלחו שאלות הבהרה למומחית, והיא לא הוזמנה לחקירה נראה כי אף הצדדים
33 אינם חולקים על האמור בה. בהתאם להלכה הפסוקה, עצם ויתור על חקירה נגדית משמעה

בית משפט לענייני משפחה בצפת

ת"ע 18746-12-16 ש' ואח' נ' ש' ואח'
ת"ע 18738-12-16 ש' נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון ואח'

תיק חיצוני:

- 1 שאין חולקים על האמור בתצהירו של העד, והדברים יפים גם לגבי אי חקירת מומחה על
2 חוות דעתו (י' קדמי על הראיות – הדין בראי הפסיקה (חלק שלישי, מהדורה שלישית
3 מורחבת ומעודכנת, תשס"ד) 1702-1709 והאסמכתאות שם; ע"א 296/82 נבנצאל נ' ג'רסי
4 פ"ד מ(3) 281 (27/05/1986), עמ' 303).
- 5 22. לא בכדי נזנחה הטענה בסיכומי הנתבעים.
- 6 23. התיעוד הרפואי שהובא בפני המומחית כפי שפורט בחוות דעתה במועדים הסמוכים לעריכת
7 הצוואה, כלל ציון מגבלותיה הרפואיות, אולם לא צויין דבר שיכול להעיד על מגבלה שכלית
8 או קוגניטיבית.
- 9 24. במסמך הרפואי שנערך ע"י ד"ר רוברט קסטנבנד מיום 28.09.10 (כשבוע לאחר החתימה על
10 הצוואה), צויין כי לפי בדיקתה, "בהכרה מלאה מתמצאת בזמן במקום ובעצמה צולה
11 לחלוטין מבינה כל מה שנאמר לה ומגיבה היטב לשאלות".
- 12 25. עוד צויין כי בדו"ח הסוציאלי שנערך ביום 13.12.12 אשר צורף לתצהירה של מ' (כנספח ט'),
13 ואשר נערך למעלה משנתיים לאחר מועד עריכת הצוואה, צויין כי המנוחה במצב מנטאלי
14 תקין חרף מצבה הרגשי והגופני ובדו"ח תוארה המנוחה כאדם עיקש, המסרב לקבלת עזרה.
15 26. כידוע, משמעות הדרישה "ידע להבין בטיבה של צוואה" הקבועה בסעיף 26 לחוק הירושה,
16 היא שעל המצווה להיות מודע לעובדה שהוא עורך צוואה, להיקף רכושו ולתוצאות עריכת
17 הצוואה על יורשיו (ע"א 160/80 בנדל נ' בנדל פ"ד לה (3), 101). במקרה זה, אין כל ספק כי
18 המנוחה הייתה מודעת לעריכת הצוואה ולתוצאותיה. המנוחה הדגישה ברחל בתך הקטנה כי
19 היא אינה מעוניינת שנכדיה ירשו אותה, ציינה את הסיבה לכך, פרטה את רכושה והיתה
20 מודעת היטב למצבה הכלכלי.
- 21 27. בנסיבות אלה אני דוחה את טענות הנתבעים וקובעת כי המנוחה היתה כשירה במועד עריכת
22 הצוואה, וידעה להבחין בטיבה.
23

השפעה בלתי הוגנת:

- 25 28. בהתאם לפסיקה, ההשפעה הבלתי הוגנת הינה אחד מאותם פגמים שיש בהם כדי להביא
26 לפסלות צוואה. קיומה של השפעה בלתי הוגנת שוללת למעשה את רצונו החופשי והאמיתי
27 של המנוח באופן שתוכנה של הצוואה, לא מהווה ביטוי לרצונו של המנוח, אלא לרצונו של
28 המשפיע (ת"ע 5428-06-14 עזבון המנוחה א' י' ז"ל נ' י' י' (22.02.2016) וההפניות הרבות
29 שם).
- 30 29. ההבדל בין השפעה לגיטימית לבין השפעה בלתי הוגנת הוא לעתים מעורפל ולא ניתן לתחימה
31 חד-משמעית. הוא נמצא בתחום קביעה ערכית נורמטיבית וקשור במהותה של הגינות, ע"פ
32 מושגים של מוסר אישי וחברתי (ע"א 4902/91 גודמן ואח' נ' ישיבת שם בית מדרש גבוה
33 להוראה ודיינות על שם הרב שלמה מוסאיוף זצ"ל בירושלים, פ"ד מט (2) 441). המשמעות

בית משפט לענייני משפחה בצפת

ת"ע 18746-12-16 ש' ואח' נ' ש' ואח'
ת"ע 18738-12-16 ש' נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון ואח'

תיק חיצוני:

- 1 הינה כי מעבר להוכחת קיומה של השפעה ברמה העובדתית, על בית המשפט להשתכנע
2 מנסיבותיה של אותה השפעה בקיומו של מרכיב בלתי הוגן שיש בה וכי הצוואה היתה פועל
3 יוצא של אותו מרכיב. יודגש כי חשש לקיומה של ההשפעה הבלתי הוגנת והעלאת סברות
4 וחשדות בעלמא תוך הסתמכות כאמור על העובדה שנושלו יורשים לטובת זוכים אחרים, אין
5 בהם כדי להביא לבטלותה של הצוואה מטעם זה (ע"א 53/88 בעניין **מנלה** הנ"ל).
- 6 **30.** בדנ"א 1516/95 **מרום נ' היועץ המשפטי לממשלה**, פ"ד נב (2) 813 פרט כב' השופט מצא את
7 מבחני המשנה שיש בהם כדי לסייע לבית המשפט לקבוע אם בעת כתיבת צוואתו היה המצווה
8 נתון להשפעה בלתי הוגנת: מבחן התלות והעצמאות, מבחן התלות והסיוע, קשרי המצווה עם
9 אחרים ונסיבות עריכת הצוואה.
- 10 **31.** הודגש כי בתלות, כשלעצמה, אין משום ראיה מספקת לקיומה של השפעה בלתי הוגנת, ואף
11 לא להקמת חזקה בדבר קיומה "לא התלות היא העיקר, אלא ההסתברות שהתלות שללה את
12 רצונו החופשי של המצווה".
- 13 **32.** בהתקיים המאפיינים של המבחנים האמורים במקרה נתון, מוקמת חזקה לכאורה בדבר
14 קיומה של השפעה בלתי הוגנת. חזקה זו מעבירה את נטל הבאת הראיות על שכמו של מבקש
15 הקיום לסתור את אותה חזקה תוך שלילת קיומם של אותם מאפיינים שהקימו את החזקה
16 או תוך שלילת קיומה של "אי ההגינות" בהשפעה חרף קיומם של אותם מאפיינים.
- 17 **33.** ואולם, נטל השכנוע מוטל כל כולו על שכמו של המתנגד והוא שצריך לשכנע את בית המשפט
18 שהמצווה עשה את צוואתו שלא מתוך רצון חופשי אלא מחמת השפעה בלתי הוגנת, והוא זה
19 שחייב לעמוד בנטל זה גם אם כשל מבקש הקיום ב'הבאת ראיותיו לסתור', נטל שעבר אליו
20 עם הקמתה של החזקה (דנ"א 1516/95, בעמ' 845).
- 21 **34.** כן נקבע כי לצורך הכרה בקיומה של השפעה בלתי הוגנת אין הכרח כי יתקיימו כל המבחנים
22 שפורטו לעיל. למעשה, די בקיומם של חלק מהמבחנים האמורים כדי להצביע על קיומה של
23 השפעה כאמור ובמקביל רשאי בית המשפט לעשות שימוש במבחנים נוספים לגיבוש הכרעתו.
- 24 **35.** בבע"מ 4459/14 **פלונית נ' פלוני** (6.5.15) נקבע כי ראוי לבחון את סוגיית ההשפעה הבלתי
25 הוגנת כמכלול. אמנם הנטל להוכיח עילת פסלות זו רובץ על המבקש את פסלות הצוואה אולם
26 לא פעם הראיות הן נסיבתיות. לעיתים "חוטים שונים" של עילות שונות – הגם שלא היה
27 בכוחם לבסס עילה עצמאית – יכולים להישזר יחד לרבדים המחזקים ומבססים קיומה של
28 ההשפעה הבלתי הוגנת העולה כדי שלילת הבחירה החופשית של המצווה. מדובר במבחן
29 דינאמי ורחב קשת החיים.
- 30
31
32
33

בית משפט לענייני משפחה בצפת

ת"ע 18746-12-16 ש' ואח' נ' ש' ואח'
ת"ע 18738-12-16 ש' נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון ואח'

תיק חיצוני:

יישום המבחנים שנקבעו בפסיקה מוביל למסקנה ברורה כי דין הטענה להשפעה בלתי הוגנת להידחות:

מבחן התלות והעצמאות:

36. מאחר ש"תלות" ועצמאות" הינם שני מושגים הופכיים, מדובר במבחן של מידה, ובמסגרתו על בית המשפט לבחון האם המצווה, בתקופה הרלוונטית לעשיית הצוואה, היה עצמאי הן מהבחינה השכלית-הכרתית והן מהבחינה הפיזית, ועד כמה היה עצמאי. ככל שהמצווה היה עצמאי יותר באותה תקופה מכל אחת משתי הבחינות האמורות תתחזק הנטייה לשלול את קיומה של תלות המצווה בנהנה ולהיפך. הדגש הוא על העצמאות השכלית-הכרתית. ייתכן שעצמאותו מבחינה שכלית-הכרתית תחפה על תלותו הפיזית ותוביל למסקנה כי חוסר העצמאות או התלות הפיזית לא גרע כלל מעצמאותו.

37. בחינת המסמכים שהוגשו לתיק והעדויות שהובאו בפני, מעלה כי המנוחה היתה עצמאית לחלוטין, בראש ובראשונה מבחינה שכלית הכרתית, וחרף מגבלותיה הרפואית והגם שנוקקה לעזרה, לא הוכח כי היתה תלויה באיש.

38. במסגרת חוות דעת המומחית צוטט תוכנו של דו"ח סוציאלי מטעם מ.מ. **** מיום 25.08.08 ואשר העיד על תפקודה של המנוחה באותה העת. בין היתר, צויין בדו"ח הסוציאלי, כי המנוחה, שהייתה נצר למשפחת אי' ומוותיקי המושבה ****, הינה אישה חכמה, מלומדת, בעלת עברית רהוטה וצינית. לעת זקנה נותרה חסרת כל, וחשה תסכול רב שאינה מצליחה להתקיים בכוחות עצמה ונותרה תלויה בבנה ובפרנסה מזדמנת מצימר. חרף ניסיונותיה לפנות למל"ל לקבל זכויות מכוח חוק הסיעוד, מתקשה לתפקד, אך מסוגלת לבצע פעולות יומיומיות כגון רחצה, בישול האכלה והלבשה.

39. בטופס בקשה לסיוע בניהול משק בית, אשר נחתם ע"י העו"ס ביום 05.10.10 ואשר נחתם ע"י המנוחה ביום 28.11.10 קרי – בסמוך לעריכת הצוואה, צויין כי המנוחה מתקשה בתפקוד יומיומי וזקוקה לעזרה ברחצה הכנת אוכל קניות וניידות. לא צויינה תלות כלשהי מעבר לצורך בעזרה, כאשר צויין שלאחרונה מרבה ליפול בבית עקב חולשה קשה.

40. עוד צורפו לתצהירה של מ' (כנספח יב') מסמכים רפואיים המעידים על הנתונים הבאים: מסמך מיום 22.06.10 - טופס הערכה סיעודית – בו צויין כי המנוחה מתמצאת בזמן במקום ובאנשים והיא מדברת ויוצרת קשר עם הסביבה. המנוחה זקוקה לעזרה בקניות ובהכנת אוכל, היא אוכלת ללא עזרה, זקוקה לעזרה קלה בהלבשה וברחצה. אשר להכנת ארוחות צויין כי המטפלת מסייעת בהכנת אוכל כאשר המנוחה מחממת את האוכל בעצמה ולגבי קניות צויין שהמנוחה נעזרת במט"בית ובחברותיה. הודגש כי המנוחה חשה עצב רב מאז מותו של בנה אולם לא חשה בדיכאון והיא לא חסרת תקווה. עוד ר' הדברים שצוטטו בטפסי הערכת תלות של המנוחה מיום 10.07.10 ומיום 2.12.10 המעידים על צלילותה המלאה ועל עצמאותה השכלית קוגניטיבית (סעיפים 20-21 לחווה"ד).

בית משפט לענייני משפחה בצפת

ת"ע 18746-12-16 ש' ואח' נ' ש' ואח'
ת"ע 18738-12-16 ש' נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון ואח'

תיק חיצוני:

- 1 41. מסמך רפואי נוסף שצורף במסגרת נספח יב' הנ"ל הינו מסמך מיום 18.11.10 בו צויין כי חרף
2 הירידה בשמיעה הביעה המנוחה סירוב מוחלט לבצע בדיקות שמיעה, וזאת בניגוד להמלצת
3 רופא המשפחה. מסמך זה מעיד על צלילותה ודעתנותה של המנוחה.
4 42. נסיבות עריכת הצוואה (כפי שיפורטו בהרחבה בהמשך) מעידות על עצמאותה של המנוחה:
5 בחירת עוה"ד, זימונו לפגישות בביתה, בחירת זהות העד ויצירת קשר עם משרדו לשם תשלום
6 שכה"ט.
7 43. מעבר לכך בחרה המנוחה מיוזמתה ללכת לרופא להמציא לעוה"ד מסמך רפואי המעיד על
8 צלילותה וכשרותה. בעניין זה העיד עורך הצוואה (עמ' 52 ש' 10-16):
9 "ת. תראה, אני יכול להגיד לך שכל הסיטואציה הזו שא.ש דיברה בעניין הזה
10 היא הייתה מתוחה, כעושה, אני לא יודע אם חששה לחייה אבל בהחלט
11 חששה לעניין שבגלל פסק הדין הזה שאיך שהוא לא התקיים מאיזה שהן
12 סיבות היא פחדה שתאבד את ביתה ולא יהיה לה קורת גג. זה הלחיץ אותה.
13 כמובן שהיה לה כעס והיא עשתה דברים על דעת עצמה כי היה לה ברור
14 מההכרות שלה עם מ' שנתייצב כאן. הנה אנחנו כאן והיא צדקה ולכן היא
15 בדקה את עצמה אצל רופא למרות שאני חשבתי שהיא צלולה לחלוטין ואין
16 שום סיבה מבחינתי כעורך דין לדרוש מסמך כזה. התרשמתי ממנה. ואני
17 בטוח שהיו משקעים מאוד מאוד כבדים אצל א.ש כמו שיש אצל מ' מהצד
18 השני – לצערי"
19
20 44. אין חולק כי במועד עריכת הצוואה, היתה למנוחה מטפלת למשך מספר שעות מטעם מט"ב
21 ומשנת 2012 עובדת זרה, אולם לא הוכח כי המנוחה לא היתה עצמאית בתפקודה היומיומי.
22 כך, גם עזרתו הכלכלית של התובע, לא הפכה את המנוחה למי שאינה עצמאית ויוזכר כי
23 המבחן הינו מבחן של תלות שכלית או פיזית. בהקשר זה יוטעם כי הנתבע 1 העיד כי המנוחה
24 העניקה לו ולאחיו מדי חודש דמי כיס "עד גיל 18", דבר אשר אם אכן קרה (ולגירסת
25 המתנגדים, זה היה המצב), אף הוא מעיד על העדר תלות כלכלית באדם כלשהו.
26 45. בנסיבות אלה אני קובעת כי במועד עריכת הצוואה המנוחה תפקדה באופן עצמאי, ולא היתה
27 תלויה באיש.
28
29 מבחן התלות והסיוע:
30 46. כאשר מתברר שהמצווה לא היה עצמאי ועקב כך נזקק לסיוע הזולת, מתעורר צורך לבחון
31 אם הקשר שהתקיים בינו לבין הנהנה התבסס על מתן הסיוע שהמצווה נזקק לו. אם היה זה
32 הנהנה אשר סייע למצווה להתגבר על קשייו ומגבלותיו, ייטה בית המשפט לקבוע שהמצווה
33 היה תלוי בנהנה (דנ"א 1516/95 בעמ' 828).

בית משפט לענייני משפחה בצפת

ת"ע 18746-12-16 ש' ואח' נ' ש' ואח'
ת"ע 18738-12-16 ש' נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון ואח'

תיק חיצוני:

- 1 47. בהתאם לפסיקה, סיועו של אדם אחד עלול להעמיד את המצווה במצב של תלות מוחלטת
2 באדם המסייע לו. לפיכך, במסגרת מבחן משנה זה יש לבחון האם הנהנה היה היחיד שסייע
3 למצווה בכל צרכיו או שהמצווה הסתייע גם באחרים. הדעת נותנת, שכאשר אנשים אחרים
4 חולקים ביניהם את מטלות הסיוע, מידת התלות של המצווה בכל אחד מהם היא מטבע
5 הדברים קטנה יותר ומתמעט החשש להיווצרות תלות העלולה להיות פתח להשפעה בלתי
6 הוגנת (ת"ע 5428-06-14 עזבון המנוחה א' י' ז"ל נ' י' י' (22.02.2016) וההפניות שם).
- 7 48. כאמור לעיל, במועד עריכת הצוואה חרף מגבלותיה הרפואיות, המנוחה תפקדה באופן
8 עצמאי, באופן יחסי לגילה, והסתייעה במטפלת ממט"ב, כמו גם בחברותיה.
- 9 49. מעדותו של מר ש' העד לצוואה, עולה כי הוא סייע למנוחה בעניינים שונים בהם ביקשה את
10 עזרתו (כגון החלפת נורה), כלומר המנוחה הסתייעה אף באחרים ולא רק בתובע.
- 11 50. הנתבע 1 העיד בעצמו, כי המנוחה "היתה אישה עצמאית סך הכל שהיתה יושבת ומנהלת דו
12 שיח ללא צורך במטפלת שלה צמודה" (עמ' 22 ש' 4-7), ואילו אימו, מ', העידה כי המנוחה
13 ארחה אותה ואת ילדיה עד מאי 2010 ועד שלב מסויים היתה זו שרכשה בעצמה את המתנות
14 לנכדים (עמ' 25 ש' 6-13):
- 15 **"עד איזו שנה?"**
- 16 ת. עד מותו של א.י. עד מאי 2010. היא קיבלה אותנו מאד יפה. היא תמיד הכינה
17 מתנות לילדים והשיחה לא נסבה על כל נושא האדמות והרכוש. לשאלת ביהמ"ש
18 אם יש לי מושג מי קנה את המתנות עבור הילדים אני משיבה שאני יודעת בדיוק
19 שזו הייתה א.ש כי היה לה ארון בבית שהיה מלא כל מיני חפצים ודברים שהיא
20 קנתה וכל פעם שהיא הייתה צריכה משהו היא הייתה מוציאה מהארון. אני
21 יודעת כי היא לימדה אותי לעשות את אותו הדבר. לשאלת בית המשפט האם
22 א.ש הייתה זו שהלכה לחנות וקנתה את המתנות, אני משיבה שב2010 א.ש
23 הייתה במצב כבר לא טוב. אז אני אומרת שהמתנות האלה נקנו לפני ואוחסנו
24 בארון אצלה בבית אך אני לא יודעת בדיוק"
- 25
- 26 51. מטבע הדברים משנותר למנוחה בן אחד, והיו ביניהם יחסים טובים, סייע הבן לאימו
27 הקשישה, אולם מכאן ועד לתלות בסיוע הבן, ארוכה הדרך.
- 28 52. מהראיות שהובאו בפני עולה כי המנוחה לא היתה תלוי באיש במועד עריכת הצוואה, ואף
29 מבחן זה אינו יכול לסייע למתנגדים בטענתם לקיומה של השפעה בלתי הוגנת.
- 30
- 31 **מבחן קשרי המצווה עם האחרים:**
- 32 53. במסגרת מבחן משנה זה, נבחנת שאלת בידודו של המנוח כחלק משאלת התלות. ככל
33 שיתברר, כי בתקופה הרלבנטית לעריכת הצוואה היה המצווה מנותק לחלוטין מאנשים
34 אחרים או שקשריו עם אחרים היו מועטים ונדירים, תתחזק ההנחה בדבר תלותו של המצווה

בית משפט לענייני משפחה בצפת

ת"ע 18746-12-16 ש' ואח' נ' ש' ואח'
ת"ע 18738-12-16 ש' נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון ואח'

תיק חיצוני:

- 1 בנהנה ללא קשר לגורם או לסיבה שהביאו לבידודו. עצם הבידוד של המצווה מן העולם יש בו
- 2 כדי להגביר את תלותו בנהנה (דנ"א 1516/95 בעמ' 829).
- 3 54. ויודגש: יסוד אי ההגינות שבהשפעה לא נלמד, מתוכנה של הצוואה או מהתוצאות אותן
- 4 מבקש המשפיע להשיג. יסוד אי ההגינות נלמד מנסיבות הפעלתה של ההשפעה. בידודו של
- 5 המצווה וניתוקו מאחרים, כמבחן משנה למבחן התלות והסיוע מגבירים את התלות של
- 6 המצווה בנהנה וצובעים את נסיבות ההפעלה של ההשפעה בצבעים של אי הגינות (עמ"ש
- 7 36529-11-10 ב.ש.מ.נ' ש.מ. (28.02.2012).
- 8 55. במסמך מס' 4 בחו"ד המומחית - סיכום עו"ס מיכל זיו אור משנת 2010 צויין כי למנוחה יש
- 9 חברות טובות שכנות ביישוב, איתן היא בקשר טוב. התובע בעדותו אף ציין שמותיהן של
- 10 חברותיה של האם אשר ביקרו אותה (עמ' 35 ש' 1-2).
- 11 56. בנוסף העד לצוואה, מר ש' העיד כי היה חבר משפחה וכי נכנס מפעם לפעם לבית המנוחה על
- 12 מנת לסייע לה בעניינים שונים (כגון החלפת נורה), ובמהלך ביקוריו שוחחה עימו המנוחה
- 13 אודות כוונתה לערוך צוואה. לא נטען כי נמנע ממנו ליצור קשר עם המנוחה.
- 14 57. בסוגיית הקשר של המנוחה עם נכדיה, התגלעה מחלוקת מהותית בין הצדדים. בעוד הנכדים
- 15 - המתנגדים ואימם, טענו כי נהגו לבקרה ולפקוד את ביתה באופן סדיר טען התובע כי בין
- 16 המנוחה לנכדיה ולאימם היה נתק מוחלט.
- 17 58. טענה זו של הנתבעים לקיום קשר רציף וטוב עם סבתם המנוחה, אינה עולה בקנה אחד עם
- 18 מכלול הראיות בתיק:
- 19 59. בהתאם לדו"ח סוציאלי מיום 25.08.08 אשר צוטט בחו"ד המומחית, צויין כי הבן ד.ש.סייע
- 20 למנוחה בכל התחומים ואילו הבן א.י. אינו בקשר עמה זה שנים רבות, ובעצמו זקוק לסיוע
- 21 רב. כיום א.ש.קשישה בודדה מתמודדת במעט כוחותיה עם בנה ואשת הבן ונאבקות על
- 22 זכויותיה לשמור על רכושה. הבן אף מונע ממנה קשר עם נכדיה שלמעשה מתגוררים סמוך
- 23 לביתם, אך אינם מכירים אותה".
- 24 60. בסיכום עו"ס מיכל זיו אור משנת 2010 שהוזכר לעיל, צויין כי לפני מותו של א.י. ז"ל, הוא
- 25 עבר להתגורר עם המנוחה לאחר שנים רבות של נתק ביניהם.
- 26 61. משנת 2012 למנוחה היתה מטפלת שהיתה צמודה אליה 24/7, ואשר הגיעה לשם מתן העדות
- 27 מנפאל. המטפלת העידה כי מעולם לא ראתה את הנכדים וזאת להבדיל מילדיו של התובע,
- 28 אותם היא מכירה שכן הגיעו עימו לבקר את סבתם (עמ' 59 ש' 14-21). עוד בהקשר זה יצויין
- 29 כי הנתבע 1 אישר כי מעולם לא פגש במטפלת (עמ' 21 ש' 27) הגם שמדובר בעובדת זרה
- 30 שטיפלה במנוחה 24/7. בהמשך ניסה לומר כי "היו פעמים שראיתי אותה. פעם אחת זכורה
- 31 לי. רק פעם אחת" וזאת מתוך עשרות ביקורים שלטענתו ביקר את סבתו. לא סביר כי נכד
- 32 המתגורר בסמיכות לסבתו ומבקר אותה באופן קבוע, יפגוש במטפלת הזרה הצמודה לסבתו,
- 33 רק פעם אחת.

בית משפט לענייני משפחה בצפת

ת"ע 18746-12-16 ש' ואח' נ' ש' ואח'
ת"ע 18738-12-16 ש' נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון ואח'

תיק חיצוני:

- 1 62. יודגש כי הנתבע, ת.ש, העיד בחקירתו הנגדית, כי היה בקשר רצוף עם סבתו המנוחה מהיום
- 2 שנולד ועד ליום מותה (עמ' 21 ש' 9-6). דברים אלה לא עולים בקנה אחד עם תיאור הקשר
- 3 בינו לבין סבתו, כפי שתואר במכתבה של המנוחה מיום 20.06.10. במכתב תיארה המנוחה
- 4 את תחושת הצער, כאשר בשיחתם לאחר מות אביו, ת.ש אמר לה שיש לה 7 דקות לדבר והטיף
- 5 לה מוסר חרף גילו הצעיר. הויכוח במפגש זה הוזכר אף בעדותו של התובע (עמ' 35 ש' 24-14).
- 6 63. הנתבע 1 אישר שסבתו לא השתתפה בחגיגת בר המצווה שלו חרף העובדה שהוזמנה (עמ' 21
- 7 ש' 10-12), ולא היה כל הסבר סביר להיעדרותה מאירוע זה בחיי נכדה.
- 8 64. הנתבע ניסה להיזכר במתנות אותן טען שסבתו קנתה לו, ואף הוא, כאחיו (שהעיד לפניו,
- 9 בנוכחותו) נזכרו באותו פאזל שנרכש. הנתבע 1 ניסה "להיזכר" במתנות נוספות וציין שרכשה
- 10 לו דינוזאור בגיל 8, מטבעות שוקולד כל חנוכה ודמי כיס "בערך 50 שקלים לכל אחד מאיתנו
- 11 עד גיל 18". אף אחד מהנכדים לא זכר את "הארון מלא המתנות" בבית סבתם, ארון שצויין
- 12 בעדותה של אימם, וזכרה של הטענה לדמי כיס לכל אחד מהנכדים "עד גיל 18" לא הוזכר ע"י
- 13 אחרים בתצהירים או בעדות.
- 14 65. עדותו של הנתבע 1 אינה עולה בקנה אחד עם הראיות בתיק. הנתק בין הסבתא לבנה המנוח
- 15 לאישתו וילדיו היה כה מהותי, כה עמוק וכה בולט, עד כי הכחשתו המוחלטת של הנתבע 1
- 16 לנתק האמור תוך כדי נסיון לצייר מערכת יחסים טובה, יציבה ורציפה עם סבתו המנוחה אינו
- 17 יכול להתקבל.
- 18 66. אשר לנתבע 2 - נכדה הקטין של המנוחה. מדובר בקטין בן כ-17 שנים במועד החתימה על
- 19 תצהירו, אשר הגיש את התנגדותו באמצעות אימו. יחד עם זאת בחרו הנתבעים להגיש תצהיר
- 20 גם מטעם הקטין ולהעמידו בחקירה נגדית.
- 21 67. הקטין העיד כי נהג לפקוד את בית סבתו וסעד עימה וזה היה לפני שמלאו לו 9 שנים, ולאחר
- 22 מכן נפגש עימה "והיו יחסים". לטענתו לאחר שמלאו לו תשע, המפגשים התמעטו והיו
- 23 בתדירות של "כל שבוע שבועיים" (עמ' 17 ש' 26 – עמ' 20 ש' 6-1). לא מצאתי בראיות כל
- 24 תמיכה לקשר הנטען.
- 25 68. הקטין ציין כי הסבתא הוזמנה לבר המצווה שלו אך לא הגיעה (עמ' 18 ש' 8-7) ואף לא קנתה
- 26 לו מתנה (עמ' 19 ש' 8-7), דבר אשר לא מתיישב עם תיאורה של אימו שתיארה את המנוחה
- 27 כמי שהקפידה על הכנת מתנות לנכדים. לשאלה אם יש לו הסבר מדוע היא לא באה השיב
- 28 ש"אולי משהו בריאותי" וכי לא שוחחו על האירוע (עמ' 19 ש' 15-10). הנתבע 2 לא יכול היה
- 29 להציג אף לא תמונה אחת עם סבתו. בהמשך ניסה ארוכות להיזכר מה קנתה עבורו סבתו
- 30 כמתנה וכשלא הצליח לזכור מעבר לפאזל ציין כי אימו ברוך ה' נתנה לו הכל (עמ' 18 ש' 19
- 31 ואילך). הנתבע לא ידע להשיב מה היו תחביביה של סבתו, וטען שהיא אהבה "לארץ אותנו
- 32 ולנוח" (עמ' 19 ש' 22), הגם שלא הוצגה כל ראיה לא לאירוח ולא לחיבתה של המנוחה לארץ
- 33 את בני משפחת בנה.

בית משפט לענייני משפחה בצפת

ת"ע 18746-12-16 ש' ואח' נ' ש' ואח'
ת"ע 18738-12-16 ש' נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון ואח'

תיק חיצוני:

- 1 69. הקטין ניסה לתאר תמונה פסטורלית של קשר טוב בין בני המשפחה, ולא ידע כיצד להסביר
2 את האמור בצוואה בעניין העדר הקשר עימו ועם אחיו (עמ' 20 ש' 24-31):
3 **"כשסתא שלך כתבה בצוואה מפורשות שלא היה לה שום קשר איתך. היא**
4 **שיקרה (מפנה לסעיף 7 לצוואה. מקריאה..)?**
5 ת. אז ככה. היא לא הסיתה ולעולם לא הסיתה אותי מסבתי. הייתה לנו
6 אהבה גדולה. אני נכד של סבתי ואבא שלי היה בן אדם כל כך מדהים וכל כך
7 נפלא שאני לא יכול לראות את סבתא שלי. אני מסתכל עליה בהערצה כי
8 מהקשר שלי עם אבא שלי יכולתי להבין איזה בן אדם היא ושהיא גידלה אותי
9 מדהים וגם ראיתי בעצמי בכוחות עיניי את זה שהיא בן אדם...
10 **ש. לא שאלתי על אבא ועל אמא**
11 ת. סבתא הייתה איתי בקשר בתקופה הזו. מה שכתוב בצוואה זה לא אמת".
12
13 70. הנתבע 2 לא ידע לתאר באיזו צורה השולחן הגדול הנמצא בבית סבתו **"או מלבן או אליפסה"**
14 (עמ' 20 ש' 1), ואישר כי מעולם לא ביקר את סבתו בבית החולים (עמ' 20 ש' 5-6).
15 71. אין לי אלא להצר על סיטואציה בה קטין נאלץ להגיע לבית המשפט ולתת עדות שכזו, אשר
16 אינה תואמת את המציאות בשטח חרף הנסיון לצייר תמונה אידיאלית ואידיאלית של היחסים
17 בתוך המשפחה. הקטין אמנם בן כ-17 שנים בעת מתן העדות, ואף עמד על תיעוד הערה
18 שנשמע מפי ב"כ התובע 16-21 (עמ' 20 ש' 16-21), אולם בהחלט ניתן היה לחסוך ממנו את
19 הסיטואציה של מתן עדות ומבית המשפט את הצורך בהערכת משקלה של עדותו זו.
20 72. אף אימם של הנתבעים ניסתה לטעון למערכת יחסים ולקשר **"נפלא נהדר מיוחד במינו"** בינה
21 לבין המנוחה, כשלבדיה, **"כל הגליל דיברו על החמות והכלה"** (עמ' 24 ש' 15). לאחר
22 שנשאלה מספר פעמים אודות מערכת היחסים בשנת 2010 הודתה כי **"הקשר שהיה נפלא**
23 **בוודאי התקלקל"** אולם הוסיפה כי למרות זאת אמרה לבעלה המנוח כי **"אנחנו נלך כל יום**
24 **שישי לאמא שלך"** וא.י הסכים עם זה והם ביקרו אותה כל יום שישי (עמ' 25 ש' 1-4). לאחר
25 שב"כ התובע ניסתה להקשות על האם בחקירתה הנגדית, הודתה אימם של הנתבעים כי נכון
26 שהיחסים היו מאוד מתוחים וקשים אולם היה זה בגלל התמיכה שהפגינה לבעלה, אולם חרף
27 זאת היא נשארה עימה בקשר והגיעה לבקר אותה ולראות אותה (עמ' 25 ש' 22-26).
28 73. מ' טענה כי הקשר עם המנוחה התקיים באופן סדיר מדי שישי עד מותו של א.י ז"ל (עמ' 25
29 ש' 3-6, ש' 19-16), וטענה כי הקפידה על הביקורים תוך כדי ניהול ההליכים המשפטיים
30 **"בוודאי שהיה קשר טעון. יום שישי אחד היינו אצלה בבית ויומיים אחרי זה היה דיון בבית**
31 **משפט"** (עמ' 25 ש' 25-26). תיאור זה של המציאות סותר כללל הראיות בתיק, מנוגד לתיאור
32 המפורט של מערכת היחסים העכורה בפסק הדין של כבי' השופטת אסתר בוהדנה מיום
33 03.06.07, כמו גם למעורבות המשטרה בשנת 2002 לאחר התפרצות א.י ז"ל באזכרת אביו

בית משפט לענייני משפחה בצפת

ת"ע 18746-12-16 ש' ואח' נ' ש' ואח'
ת"ע 18738-12-16 ש' נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון ואח'

תיק חיצוני:

- 1 המנוחה, אזכרה אליה לא הוזמן (ר' דברי מ' בעמ' 27 והחומר המשטרתי שצורף לתגובה
2 להתנגדות).
3 74. בעדותה, מ' לא ידעה להשיב מדוע המנוחה לא הגיעה לחגיגות בר המצווה של נכדה, וטענה
4 כי אחרים הצליחו לטעת זרעים של רעל ביחסים בינה לבין הנכדים אך הקשר לא נותק (עמ'
5 26 ש' 13 ואילך).
6 75. עוד טענה מ' כי אחרי מותו של א.י ז"ל היא ניסתה כמה וכמה פעמים "להגיע לא.ש לדפוק לה
7 בדלת, לנסות לדבר איתה. כל פעם שבאתי נדחיתי בצורה נוראית בתחושה כאילו היא מפחדת
8 ממני" (עמ' 28 ש' 9-6). כפי שיפורט בהמשך, טענותיה של מ' בדבר נסיונות ליצור קשר עם
9 המנוחה לאחר מותו של א.י סותרים מניה וביה את תיאורה של המנוחה את האירועים שארעו
10 לאחר מותו של א.י, במכתבה מיום 20.06.10.
11 76. מכל מקום אף אם היה ממש בטענת הנתבעים כי היו בקשר עם סבתם המנוחה, ברי כי
12 לשיטתם המנוחה לא היתה מבודדת והיתה בקשרים עם אחרים.
13 77. במקרה זה הוכח כי המנוחה לא היתה מבודדת, וכי הסיבה לכך שלא קיימה קשר עם נכדיה,
14 נעוצה בסכסוכים רבי שנים בין המנוחה לבין בנה ומ', ולא בשל כך שהתובע מנע ממנה או
15 מאחרים לבקרה, אף מבחן זה לא יכול לסייע למתנגדים להוכיח קיומה של השפעה בלתי
16 הוגנת.
17

נסיבות עריכת הצוואה:

- 18
19 78. בהתאם לסעיף 35 לחוק הירושה, הוראת צוואה המזכה את מי שערך אותה, היה עד לעשייתה
20 או לקח חלק בעשייתה – בטלה. יחד עם זאת, בהתאם לפסיקה, "אפשר שמעורבות הנהנה
21 לא תגיע עד כדי לקיחת חלק בעריכת הצוואה, אך תהווה ראייה לכאורה להשפעה בלתי הוגנת
22 על המצווה, או, למצער, שיקול רלוונטי להקמת חזקה בדבר קיומה של השפעה כזאת עליו"
23 (דנ"א 1516/95 עמ' 829).
24 79. יצויין כי במקרה זה נטענו ע"י הנתבעים טענות למעורבות בעריכת הצוואה, אם כי טענה זו
25 לא נטענה כעילה עצמאית לביטול הצוואה (במסגרת סעיף 35 לחוק) אלא כחלק ממבחן
26 המשנה לבחינת קיומה של השפעה בלתי הוגנת.
27 80. ביסוד סעיף 35 לחוק הירושה, מונחת חזקה חלוטה בדבר קיומה של השפעה בלתי הוגנת.
28 בפסיקה נמצאה אבחנה בפרשנות אשר ניתנה לחלופות השונות שבסעיף 35 לחוק. בעוד
29 שהביטוי "מי שערך את הצוואה" פורש באופן דווקני ומצמצם כמתייחס לתהליך העריכה
30 הלשונית של המסמך ויצירתה תוך שנקבע כי פעולות הזוכה, ככל שהיו קודם לעריכת הצוואה
31 או לאחר עריכת הצוואה, לא יפלו בגדרו, הרי שהביטוי "לקח חלק באופן אחר בעריכתה"
32 פורש באופן רחב, באופן המתייחס גם על השלבים שקדמו לתחילת הליך ניסוח המסמך. כך,
33 נקבע, כי גם מי שנטל חלק בהכנה ובתכנון של הצוואה יכול ויחשב כמי שנטל חלק באופן

בית משפט לענייני משפחה בצפת

ת"ע 18746-12-16 ש' ואח' נ' ש' ואח'
ת"ע 18738-12-16 ש' נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון ואח'

תיק חיצוני:

- 1 אחר בעריכתה. כן נקבע כי הביטוי "לקח חלק באופן אחר בעריכתה" של הצוואה הינו ביטוי
2 גמיש המתמלא תוכן על פי נסיבות המקרה והמבחן – אם פלוני לקח חלק בעריכת הצוואה
3 אם לאו – הוא, בסופו של דבר, מבחן השכל הישר. השאלה האם הזוכה נטל חלק בעריכת
4 הצוואה, תיבחן לפי מידת המעורבות וחומריתה. ככל שהמעורבות והפעילות של הנהנה כבדה
5 יותר, גסה יותר, עמוקה יותר – תיפסל הצוואה. הצטברותם של אירועים וזיקות שכל אחד
6 מהם כשלעצמו אין בו כדי להציב תווית של נטילת חלק בעריכת הצוואה, עשויה ליצור את
7 אותה מעורבות בעריכת הצוואה שיש בה כדי לפסלה (ת"ע 5428-06-14 וההפניות הרבות שם).
8 אשר לגישות השונות של פרשנות הביטוי "לקח חלק בעריכתה" שבסעיף 35 לחוק הירושה, זו
9 המרחיבה וזו המצמצמת ר' שוחט פלומין ופיינברג "דיני ירושה ועיזבון" עמ' 137, שוחט
10 "פגמים בצוואות" 311-318.
- 11 81. ראשית, יש להתייחס לעדות עורך הצוואה, אשר נחקר ארוכות, ועדותו היתה סדורה
12 וקוהירנטית.
- 13 82. עורך הצוואה העיד כי התגורר למעלה מעשרים שנה ב***, והמנוחה פנתה אליו על מנת
14 להתייעץ עימו בעניין עריכת הצוואה (עמ' 48 ש' 29-26), וכי לכתחילה נבדקה אף האפשרות
15 של העברת הזכויות בנחלה בחיים. עוד ציין כי הפגישות שערך עם המנוחה, התקיימו בביתה
16 של המנוחה, פגישות בהן התובע לא היה נוכח.
- 17 83. המנוחה היתה זו אשר בחרה את זהות העד השני לצוואה, והיא ציינה בפני עורך הצוואה
18 שהיא מכירה את העד כמו בן בית (עמ' 50 ש' 23-21). המנוחה היתה זו אשר יצרה קשר עם
19 משרדו של עורך הצוואה לשם תשלום שכה"ט ובמועד הסדרת התשלום במזומן העבירה לידו
20 מסמך רפואי שנערך ע"י רופא המתגורר ב***, לאחר שהחליטה ללכת אליו על דעת עצמה (עמ'
21 50 ש' 27-24).
- 22 84. זכרון הדברים שנערך ע"י עורך הצוואה הוגש לתיק במהלך עדותו. בהתאם לאמור בזכ"ד,
23 היוזמה להיפגש עם עוה"ד, היתה של המנוחה, ובפגישה הראשונה עימו רק המנוחה נכחה.
24 תוארו המאבקים שחוותה עם בנה ומ' כפי שנמסרו לעוה"ד מפיה של המנוחה, אשר אף
25 הראתה לו את פסה"ד שניתן. המנוחה ציינה בפני עוה"ד כי נפגעה עד עמקי נשמתה
26 מהתנהגותם, הדגישה את רצונה המפורש להוריש את כל רכושה ל.ש, את הנתק המוחלט עם
27 הנכדים ואת הסיבה מדוע אינה מעוניינת להוריש להם דבר. המנוחה שיתפה את עורך הצוואה
28 בתחושתה כי המושכת בחוטים בכל הנוגע להליכים המשפטיים מול בנה היתה מ'. עורך
29 הצוואה ציין בזכ"ד שהתרשם מאישה צלולה שמבינה היטב ובקיאיה בכל ההליך המשפטי
30 שהתקיים עם בנה. המנוחה שאלה אותו אם יש צורך באישור רפואי על מצבה אולם להבנתו
31 לא היה כל צורך במסמך שכזה. בהמשך ציין כי במועד הפגישה השניה הגיע עורך הצוואה
32 לבית המנוחה, עם טיוטה של צוואה שנערכה בהתאם להוראות שקיבל מהמנוחה, ובהיות
33 המנוחה מורה לעברית "הקפידה הקפדה יתירה על השפה העברית, לפיכך קראה את הצוואה,

בית משפט לענייני משפחה בצפת

ת"ע 18746-12-16 ש' ואח' נ' ש' ואח'
ת"ע 18738-12-16 ש' נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון ואח'

תיק חיצוני:

- 1 הוסיפה פסיקים חסרים" וכי קבעו להיפגש למועד נוסף בו תיחתם הצוואה כאשר המנוחה
2 ציינה כי העד יהיה ש'.
3 85. בזכ"ד תואר הליך החתימה אשר תואם בצורה מלאה לאופן בו תואר מעמד החתימה ע"י העד
4 לצוואה. יודגש כי העד לצוואה לא ראה את זכה"ד ולא שמע את עדות עורך הצוואה. בסוף
5 זכה"ד צויין, כי המנוחה המציאה תעודה רפואית בהמשך וציינה שהלכה לרופא כדי שאם
6 חלילה תעלה טענה בדבר צלילותה, תהא אסמכתא רפואית על כך.
7 86. עדותו של עורך הצוואה, לו היתה היכרות רבת שנים עם המנוחה, הייתה עניינית ומדויקת,
8 הן בכל הנוגע לבריור רצון המנוחה, לרבות בירור רצונה האם להותיר חלק מעיזבונה לנכדיה,
9 הן בכל הנוגע להליך עריכתה, שנעשה כל כולו מול המנוחה, ומולה בלבד, והן בכל הנוגע
10 להתרשמותו מצלילותה המוחלטת של המנוחה. מעבר לתרשומת שערך, עורך הצוואה זכר
11 את המפגשים עם המנוחה ואת רצונה החד הברור והמוחלט, את חששותיה מאשת בנה, את
12 ציפיותיה כי יגיע היום ואשת הבן תתנגד להוראות הצוואה ואת יוזמתה של המנוחה
13 (המיוותרת להבנתו של עורך הצוואה) להמציא אישור רפואי המעיד על מצבה המנטלי. עורך
14 הצוואה השיב בצורה מדויקת לכל השאלות שנשאל בחקירה נגדית, והתנהלותו לכל אורך
15 הדרך היתה ניטרלית ומקצועית.
16 87. כך אני דוחה אף את הטענה, כאילו העובדה כי עורך הצוואה נתן בעבר שירות משפטי לתובע
17 מעידה כי המנוחה לא זכתה ליעוץ משפטי בלתי תלוי. המנוחה לא ביקשה להתלבט עם עורך
18 הצוואה אודות האופן בו תצווה את רכושה. רצונה היה מגובש עוד לפני פגישתה עם עוה"ד.
19 88. אף העד לצוואה נחקר ועדותו היתה ללא רבב. העד ציין בחקירתו הנגדית כי היו לו יחסי
20 שכנות עם המשפחה וכי המשפחות היו מיוודות, אם כי מאז הסכסוך בין המנוחה לבנה,
21 הקשר בינו לבין א.י ז"ל, היה מרוחק. הבהיר כי המנוחה היתה זו שביקשה ממנו להיות עד
22 לצוואה, וכי זה היה נושא עליו דיברו ביניהם כאשר נכנס מעת לעת לבית המנוחה על מנת
23 לסייע לה. זכר כי המנוחה צלצלה אליו וביקשה שיגיע לביתה, וכי היה זה לאחר שנפלה וישבה
24 בכסא גלגלים (עמ' 56). העד הבהיר כי מעולם לא שוחח עם התובע אודות הצוואה חרף יחסי
25 השכנות הטובים.
26 89. העד הבהיר כי מאחר שהוא דיסלקט, עורך הצוואה הקריא לו את הוראות הצוואה כאשר
27 שלושתם (עורך הצוואה העד והמנוחה) ישבו סביב השולחן (עמ' 57 ש' 22-15). לאחר שעוה"ד
28 הקריא את הצוואה שאל העד את המנוחה האם מה שעוה"ד הקריא מקובל עליה ולאחר
29 שאישרה זאת – חתם על הצוואה (עמ' 57 ש' 25-16):

- 30
31 **ש. באיזה שלב הגעת?**
32 ת. אני דיסלקט וביקשתי שיקריאו לי את הצוואה וחתמתי.
33 **ש. מי הקריא לך את הצוואה?**
34 ת. עורך דין א. ב.

בית משפט לענייני משפחה בצפת

ת"ע 18746-12-16 ש' ואח' נ' ש' ואח'
ת"ע 18738-12-16 ש' נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון ואח'

תיק חיצוני:

- 1 ש. א.ש קראה בפנייך את הצוואה?
2 ת. א.ש לא. הוא הקריא לי.
3 ש. איפה הייתה א.ש כשהוא הקריא לך את הצוואה?
4 ת. ליד השולחן ישבנו. הוא ישב בצד השני של השולחן וא.ש בצד ימין. אם אני
5 עם הגב לסלון.
6 ש. מה שמעת את א.ש אומרת באותו מעמד?
7 ת. שאלתי אותה אם זה בסדר מה שהקריאו לי ולחתום - היא אמרה לי כן.
8 חתמתי.
9 ש. כשהקריאו לך את הצוואה לא שאלת את א.ש לגבי ההוראות לנכדים?
10 ת. שאלתי אותה אם היא מסכימה לכל מה שכתוב בצוואה והיא אמרה שכן"
11
12 90. חרף יחסיו עם אימם של הנתבעים (העד הבהיר כי יש ביניהם צו הדדי למניעת הטרדה
13 מאיימת כי מאז "יש לנו שקט" – עמ' 58 ש' 12-7), התרשמתי כי עדותו לא הושפעה מסכסוך
14 זה וכי העיד בצורה אובייקטיבית, קולחת ועניינית אודות נסיבות עריכת הצוואה, ועדותו
15 אמינה בעיני.
16 91. יוטעם כי בתצהירה ניסתה מ' לטעון כי המנוחה פיתחה אליה מחשבות שווא שעמדו בבסיס
17 הוראת הצוואה שנישלה את ילדיה, כאילו היא זו שהביאה את בנה אל מותו (סעיף 66).
18 ואולם, כפי שעולה היטב הן מהוראות הצוואה, הן מעדות עורך הצוואה והן מהאמור בזכ"ד,
19 המנוחה לא הזכירה בשום שלב של עריכת הצוואה את הטענה כי גרושתו של בנה הביאה
20 חלילה למותו, והתרשמתי כי הן האם והן הנכדים חשים בחסרונו הגדול של א.י ז"ל בחייהם.
21 נימוקים אחרים עמדו בבסיס רצונה לצוות את רכושה כפי שציוותה.
22
23 **מעורבותו של התובע:**
24 92. טענת הנתבעים לעניין מעורבות התובע ואשתו בעריכת הצוואה התבססה על ספקולציות,
25 ולא הובאה לה כל ראשית ראיה. כך לגבי רצונו של הבן ואישתו להשתלט על רכוש המנוחה,
26 הסתת המנוחה כנגד המתנגדים לשם נישולם מלרשת את נכסיה. מעבר לטענות בעלמא לא
27 הובאה לכך כל ראיה והנתבעים אף לא ביקשו לזמן את אשתו של התובע למתן עדות בעניין
28 זה.
29 93. עורך הצוואה העיד כי כל התקשורת בעניין עריכת הצוואה, החל מהפגישות שקיים, בחירת
30 זהות העד ותשלום שכה"ט נעשתה ישירות מול המנוחה, והדגיש כי התובע לא היה מעורב
31 כלל ולא דיבר עימו (עמ' 50 ש' 33-30).
32 94. היוזמה לעריכת הצוואה היתה של המנוחה וכל הליך עריכתה נעשה מול המנוחה בלבד, כפי
33 שפורט לעיל.

בית משפט לענייני משפחה בצפת

ת"ע 18746-12-16 ש' ואח' נ' ש' ואח'
ת"ע 18738-12-16 ש' נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון ואח'

תיק חיצוני:

- 1 95. יצויין כי בעדותו סיפר התובע כיצד ניסה לדבר על ליבה של אימו לוותר על הכסף ש.א.י ומי
2 חייבים לה ולהמשיך בחייה וכן ניסה לדבר על ליבה שלא להתנגד לפיצול המגרש מהנחלה
3 ו"שזו קורת גג של א.י והילדים" (עמ' 40 ש' 8-1).
4 96. לא הונחה כל תשתית ראייתית שהיא להוכחת הטענה למעורבות התובע בניסוח הוראה
5 מהוראות הצוואה או בעריכתה ואני דוחה טענות אלה.
6 97. ויודגש: בהתאם להלכה הפסוקה, אין די בחשש להשפעה בלתי הוגנת ו/או בחשד למעורבות
7 בצוואה. לא תוכנה של הצוואה הוא שקובע את קיומה של אי ההגינות שהשפעה, אלא הליכי
8 עריכתה. השפעה אפשרית נלמדת מהשתתפות בהליכי עריכת הצוואה. באין השתתפות, אין
9 להסיק השפעה אפשרית ממה שכתוב בצוואה עצמה, אפילו הוגדל בה חלקו של הנהנה (ע"א
10 750/90 כולל בית יהודה נ' גוטר, פ"ד מה (1) 498, 502)."
11 98. מהטעמים שפורטו לעיל אני קובעת כי לא היתה מעורבות של התובע או מי מטעמו בהליך
12 עריכת הצוואה.
13

שאלת הגיונה של הצוואה:

- 14
15 99. על פי מבחן זה, על מנת לקבוע האם הצוואה משקפת את רצונו האמיתי של המצווה, יש לבחון
16 האם הצוואה סבירה על פי הבנת השופט את הגיונו של המצווה. השופט יוכל לבחון זאת
17 באמצעות הראיות המובאות לפניו. "מן הראיות הבאות לפני בית-המשפט, במסגרת הדיון
18 בתוקפה של הצוואה, קרוב שתצטייר בפניו תמונת חייו של המצווה עובר לכתיבת הצוואה,
19 קשריו החברתיים, ערכיו והעדפותיו; ויעלה בידו לבדוק אם הצוואה, מנקודת מבטו
20 המשוערת של המצווה, נראית לכאורה הגיונית. תשובה חיובית לשאלה זו תחזק את ההערכה
21 כי הצוואה משקפת את רצון המצווה... מנגד, כאשר תוכן הצוואה נראה בלתי סביר, יש מקום
22 לבדוק היטב את כשרות הצוואה..." (דנ"א 1516/95, בעמ' 844).
23 100. במקרה זה על מנת לבחון את הגיונה של הצוואה, יש להתעכב על הרקע שקדם לעריכתה,
24 ובעיקר הדברים שנפסקו בהליכים קודמים שנוהלו בין המנוחה לבין בנה המנוח, אביהם של
25 המתנגדים, ואשר פורטו באריכות בפסה"ד שניתן בתמ"ש **** ע"י כב' השופטת אסתר
26 בוהדנה ביום 03.06.07.
27 101. כפי שצויין בפסק הדין, בשנת 2000 הגיש א.י ז"ל נגד המנוחה ואדם נוסף, תביעה לסעד
28 הצהרתי במסגרתה עתר למתן פסק דין המצהיר כי הוא בעל זכויות להמשיך ולעבד את
29 המטעים המהווים חלק מהנחלה (תמ"ש ****תמ"ש ****).
30 102. ביום 17.04.2000 הגיעו המנוחה וא.י ז"ל להסכם פשרה שקיבל תוקף של פס"ד לפיו יימסרו
31 המטעים לעיבודו של א.י ז"ל תמורת תשלום למנוחה ולעניין הכנסות המטעים לשנת 99 יפנו
32 לבירור אצל מנהלת חשבונות. בהמשך ניתן אף פסק בורר בעניין ההתחשבות.

בית משפט לענייני משפחה בצפת

ת"ע 18746-12-16 ש' ואח' נ' ש' ואח'
ת"ע 18738-12-16 ש' נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון ואח'

תיק חיצוני:

- 1 103. ביום 09.12.2000 הגישה המנוחה בקשה לביטול הסכם הפרשה הנ"ל בטענה כי א.י ז"ל לא
2 עומד בתשלומים וחובו הולך וגדל וכי היא נותרה ללא כל מקור מחייה (תמ"ש 1322/00).
3 104. במסגרת אותה בקשה הגיעו הצדדים ביום 08.05.2003 להסכמה לפיה ההסכם יבוטל וכי החל
4 ממועד שנקבע, זכותה של האם המנוחה להעביר את המטעים לשימוש חקלאי אחר, ואין
5 בהסכמות הצדדים משום ויתור על טענות הדדיות ובכלל זה על טענותיו של א.י ז"ל לזכויות
6 ולשאלה האם הוא בן ממשיך או לא הסכמות אלה קיבלו תוקף של פס"ד.
7 105. על רקע אירועים והליכים אלה, בשנת 2004 הגישה המנוחה, שהיתה בעלת הזכויות בנחלה,
8 תביעה לביטול מעמדו של בנה א.י ז"ל כבן ממשיך (תמ"ש ***).
9 106. ביום 03.06.07 ניתן פסק דינה של כב' השופטת אסתר בוהדנה. התביעה לביטול מינויים של
10 הבן א.י ז"ל ואשתו מ' כבן ממשיך נדחתה כלפי האגודה וכלפי מנהל מקרקעי ישראל (כיום
11 רמ"י), ונקבע שהם מעולם לא הוכרו ככאלה. בנוסף נקבע בפסק הדין, כי חלקה א' של הנחלה
12 תפוצל ע"י המנהל כך שהזכויות במגרש הכולל את בית מגורי א.י ז"ל ואשתו ויחידות האירוח
13 יירשמו במנהל על שמם.
14 107. **פסק הדין התייחס למערכת היחסים בין המנוחה לבניה א.י ז"ל ואשתו.** בין היתר, צוינו
15 בתמצית טענות המנוחה וביניהן טענה לפיה התנהגות א.י ז"ל ומ' ובעיקר של א.י ז"ל ויחסו
16 הבוטה והאלימים כלפי המנוחה, ממרר את חייה והיא חיה בפחד מתמיד מא.י ז"ל ומ' הנוהגים
17 לקלל אותה, להשפילה כך שהיא חיה מאחורי דלת נעולה. מנגד צויין כי א.י ז"ל ואשתו,
18 טענו שהתייחסו למנוחה בכבוד והיא זו אשר התנכלה להם.
19 108. מפאת חשיבות הדברים, להלן ציטוט מקצת מקביעותיו של בית המשפט במסגרת פסה"ד,
20 המתייחסות למערכת היחסים בין השתיים:
21

22 **"בעקבות הסכסוך ולאור מערכת היחסים העכורה בין הצדדים נגדע מקור**
23 **הפרנסה היחיד שהיה למ' ולא.י. ועתה א.י בגיל 51 ומ' בגיל 48 הורים לשני**
24 **ילדים קטנים מתגוררים במקום בו מ' אינה יכולה לעבוד בתחום עיסוקה והם**
25 **יאלצו לחפש מקור פרנסה חדש תוך התמודדות עם מצבו הנפשי של א.י. התובעת**
26 **הודתה, כי א.י עבד עם המנוח בעיבוד מטעי המשק, אלא שלטענתה הנסיבות**
27 **כפי שפורטו והתנהגות הנתבעים מגיעות לכדי התנהגות מחפירה המזכה אותה**
28 **לחזור בה מההתחייבות."**

29

30 אשר לסוגיית ההתנהגות המחפירה, נקבע בפסק הדין כדלקמן:

31 **"... בעניינו א.י הודה, כי פעם אחת התפרץ כלפי אימו ואיבד את שלוות רוחו.**
32 **מקרה זה היה על רקע אזכרת אביו. לטענתו איבד את שלוותו לנוכח הכאב העצום**

בית משפט לענייני משפחה בצפת

ת"ע 18746-12-16 ש' ואח' נ' ש' ואח'
ת"ע 18738-12-16 ש' נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון ואח'

תיק חיצוני:

1 והפגיעה שחש לאחר שפניו הולבנו ברבים, בכך שהאם לא הזמינה אותו לאזכרת
2 האב המנוח. בנוסף ציין הוא כי עצביו רופפים...

3 התרשמותי היא כי היחסים בין הצדדים אמנם עכורים אלא שגם את האם
4 התובעת לא ניתן לפטור מתרומתה ליחסים אלה. א.י. הקים משפחה בגיל מבוגר,
5 נישא בהיותו בן 44 לאחר פגיעה במסגרת שירות צבאי, והוא אב לשני ילדים. אכן
6 הוכח, כי לא היה מסוגל להמשיך לטפל במטעים, וכי הטיפול שלו במטעים גרם
7 לאם נזקים וסיכן את מקור קיומה היחיד. אלא שכל זאת אינו מסביר התנגדותה
8 לחתימה על מתן היתרים להכשרת יחידות אירוח-צימרים, שנבנו בסמוך לבית
9 מגורי הנתבעים, על מנת לאפשר להם ולילדיהם פרנסה חלופית, לאחר שמקור
10 הפרנסה מהמטעים נגדע.

11 תגובותיו הכעוסות של א.י. כלפי אימו, הן רבות שנים. עצמתן החריפה בעקבות
12 פגיעתו בשנת 1989 במהלך שירות מילואים, שכלל הנראה הותירה אותו פגוע
13 נפשית, לכן, אין לייחס לו אחריות לתגובותיו כלפי האם אף שחלקן היו קשות.
14 רוב רובן של התגובות נבעו מתחושות עמוקות של א.י. כי האם איננה טורחת להבין
15 את מצבו וכי למעשה מעולם לא טרחה לעשות כן, הניכור הוא הדדי. א.י. נתון
16 בצבת לחצים של שתי נשים דומיננטיות שנקרו לו בחיים – אימו אשת אדמה בכל
17 רמ"ח אבריה שלשונה החדה יכולה לשתק את הממושמע שבבנים, ואישתו מ'
18 שהמנוח "אסרטיביות" עד כדי שליטה על סביבתה נתפר במידותיה" (ההדגשה
19 שלי א.ג.)

לענייננו - שאלת הגיונה של הצוואה:

- 22 109. כפי שפורט לעיל, מההליכים הקודמים שנוהלו הוכח כי מערכת היחסים בין המנוחה לבנה
23 א.י. ואשתו היו עכורים.
24 110. אף בדו"ח הסוציאלי מיום 25.08.08 אשר צוטט בחווה"ד, צוינו המאבקים בין המנוחה לבין
25 בנה ומ', והנתק בין המנוחה לנכדיה המתגוררים בסמוך אליה.
26 111. זאת ועוד: בצוואה פרטה המנוחה את הטעמים העומדים מאחורי ההוראות במסגרתן ציוותה
27 המנוחה את כל עזבונו לבנה ד.ש, ומינתה אותו כמי שאחראי להוציא לפועל את הצוואה (או
28 את אשתו אם חלילה בנה ילך לעולמו לפניו). עוד קבעה הוראה של יורש אחר יורש, אם
29 חלילה בנה ילך לעולמו לפניו.

בית משפט לענייני משפחה בצפת

ת"ע 18746-12-16 ש' ואח' נ' ש' ואח'
ת"ע 18738-12-16 ש' נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון ואח'

תיק חיצוני:

112. מעדות עורך הצוואה ומזכרון הדברים שערך בזמן אמת, עולה כי עורך הצוואה שוחח
מפורשות עם המנוחה, וביקש לברר את רצונה האמיתי והאם מעוניינת היא להותיר רכוש
כלשהו לנכדיה אולם המנוחה עמדה על דעתה שהיא אינה רוצה בכך (עמ' 52 ש' 9-1):

15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
"ת. אני יכול להגיד כי בשיחה שלי עם א.ש הפגיעה שלה והכעס שלה היה כל
כך גדול והעלבון שלה היה כל כך גדול שהיא החליטה ואני שאלתי אותה
במפורש. אמרתי לה שאם תעלה טענה אולי את רוצה לתת משהו אפילו סמלי
לנכדים והיא הדגישה בפניי שהיא לא מעוניינת לתת פרוטה נתנה הרבה מידי
וקיבלה חזרה כלום ואפילו פחות מזה. הייתה איתנה בדעתה.
ש. ל פי מה שאני מבין ממך כל הכעס הייתה כלפי מ' ובעלה ולא כלפי הנכדים?
ת. אני לא יכול לפרש מה שהיא אמרה. אני יכול לומר מה היא אמרה לי ושזו
הייתה דעתה. אני מדגיש כי שאלתי אותה האם בכל זאת היא רוצה לשקול לתת
דבר מה אפילו סמלי ובכל זאת זו הייתה עמדה. אז אין לי תשובה אי אפשר
להתווכח עם הרגשה"

113. בהמשך עדותו נשאל עורך צוואה האם ניסה לברר מה הנכדים קשורים לסכסוך בינה לבין
אשת בנה המנוח, תשובתו של עורך הצוואה מדברת בעד עצמה (עמ' 52 ש' 20-18):

19
20
21
22
23
"ת. אני לא הייתי שליחם של הנכדים. נתבקשתי על ידי א.ש לערוך צוואה. רצונה
היה עז ברור חד ומדויק ללא עוררין. אני אומר לך את זה כשאני חושב שגם אם
היו מבקשים ממנה אחרת ההרגשה שלה כמצווה הייתה חד משמעית וצלילות
דעתה הייתה חד משמעית וזה היה רצונה."

114. מעדות המטפלת הצמודה של המנוחה, עולה כי המנוחה פחדה מאימם של הנתבעים, וכי
כששאלה אותה למה את מפחדת השיבה לה המנוחה "אני לא יכולה לספר הכל כי אם אני
מתחילה לספר הכל אני מקבלת התקף לב" (עמ' 59 ש' 24-22).

115. בהמשך העידה כי היתה עדה לביקור פתע של אימם של הנתבעים דבר שהלחיץ מאוד את
המנוחה:

30
31
32
33
34
"ש. את אומרת בסעיף 12 לתצהיר פעם אחת ביום כיפור נכנסה מישהי וראיתי
שא.ש בלחץ. מי זו הבחורה מ'?
ת. מ' (מצביעה על אמא של הנתבעים שיושבת באולם) לא ידעתי שזו מ' כי זה
פעם ראשונה שנכנסה. ראיתי אותה פעם ראשונה וא.ש הייתה בלחץ כי מ' רצתה
לדבר עם א.ש והיא הייתה לא מסכימה. והיא אמרה היא רוצה לשתות איתה - מ'

בית משפט לענייני משפחה בצפת

ת"ע 18746-12-16 ש' ואח' נ' ש' ואח'
ת"ע 18738-12-16 ש' נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון ואח'

תיק חיצוני:

- 1 רצתה וא.ש אמרה לה תשתי בבית שלך. לא הבנתי למה היא מדברת ככה כי לא
2 ידעתי מי זאת ושאלתי את א.ש למה היא מתנהגת ככה וא.ש אמרה היא. אמרתי
3 מי זאת היא והיא אמרה מ'. לפני לא ראייתי אף פעם וגם אחרי לא ראיתי אף
4 פעם"
5
6 116. על רקע האמור לעיל, סכסוך רב השנים עם בני הזוג, עוגמת הנפש הקשה של המנוחה
7 מהסכסוך, הנתק המוחלט בין המנוחה לבנה המנוח ולמשפחתו, והעובדה כי המנוחה היתה
8 אישה דעתנית, בהחלט ניתן לומר כי צוואה אשר באה לוודא כי כל רכושה של המנוחה לא
9 יעבור למשפחתו של הבן, לא היתה אמורה להפגיע מי מהצדדים. וכלשונו של חברי כבי
10 השופט ארז שני בתע (ת"א) 29215-02-18 ש.מ.נ' ק.ט (18.08.19) "אין ספק שכאשר מדובר
11 בנתק בין מצווה לאחד מיורשיו על-פי דין, הרי שמעתה השתלשלות הנסיבות אינה מפתיעה
12 כאשר מצווה בוחר שלא להוריש לאותו יורש את חלקו מעיזבונו".
13 117. על הלך רוחה של המנוחה לאחר פטירת בנה, ועל מערכת היחסים העכורה בינה לבין מי ניתן
14 ללמוד ממכתבה של המנוחה לעו"ד לילך שייך ביום 20.06.10. במכתבה זה הזכירה המנוחה
15 את הטרדותיה של מ' כלפיה וכלפי התובע, הצרה על כך שתלוניתה במשטרה נסגרו מחוסר
16 עניין לציבור, סיפרה כיצד נודע לה על מותו של בנה, ועל התנהלותה של מ' בביתה בנוכחות
17 המשטרה, את סירובה של מ' שאחיו, התובע, יאמר קדיש על קברו את דרישתה לשאת דברים
18 בבית הקברות ולאחר סירובו של הרב לאפשר לה לדבר היא צרחה בטקס, השתוללה ירדה
19 ונכנסה אל הקבר, ובהמשך את נסיונם של הקברנים להוציאה, את צעקותיה של מ' ואחותה
20 "א.י. אנחנו ננקום את דמך", כאשר ציינה שהנוכחים לא יכלו לשאת את המראות. המנוחה
21 תיארה את מכתבו של נכדה ת.ש אליה ואת נסיונה לדבר עימו בעקבות המכתב, כאשר
22 בפגישה זו אמר לה הנכד ת.ש "יש לך רק 7 דקות" וחרף היותו בן 12 באותה העת, הטיף לה
23 מוסר, לאחר מספר דקות מ' התפרצה פנימה וצעקה כלפי המנוחה "תתביישי לך לבקש כסף
24 מא.י", עוד כתבה המנוחה על המחלוקת בדבר הנוסח על המציבה בינה לבין מ' בעקבותיה
25 הגישה מ' תלונה במשטרה כנגד המנוחה, והמחלוקת בדבר חלקת האדמה שמול בית המנוחה
26 לגביה טענה מ' כי היא אדמתה שלה, וגרשה את המנוחה משטח זה. טקס האזכרה במלאת
27 ה-30 לא.י ז"ל נערך בשני חלקים בשעות שונות בראשון נכחה מ' ובשני האם. בסוף המכתב
28 כתבה המנוחה "מר לי, כבד לי על הלב. קשה לי להשלים עם האובדן למרות כל מה שהיה
29 למרות ההצקות. אינני יודעת מה לעשות. אני צריכה כנגדה צו הרחקה. דבר אחד אני כן
30 יודעת: האדמה וכן הבית רשומים על שמי. היא לא תוכל לרשת אותי".
31 118. על רקע מכתב זה שנכתב בכתב ידה של המנוחה לאחר מותו של א.י. ז"ל, לא ניתן לקבל את
32 גירסתה של מ' בעדותה, בנסיונה לטעון שלאחר מותו של א.י. ז"ל היא ניסתה כמה וכמה
33 פעמים "להגיע לא.ש לדפוק לה בדלת, לנסות לדבר איתה" (עמ' 28 ש' 9-6). מעבר לכך שמכתב

בית משפט לענייני משפחה בצפת

ת"ע 18746-12-16 ש' ואח' נ' ש' ואח'
ת"ע 18738-12-16 ש' נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון ואח'

תיק חיצוני:

- 1 זה מעיד על צלילותה המלאה של המנוחה, תוכנה של הצוואה שנערכה שלושה חודשים לאחר
2 מכן, משקף את תחושותיה של המנוחה, תחושות שהובעו אף בהזדמנויות קודמות אחרות.
3 119. בהתאם לפסיקה, נישול חלק מהירושים ע"פ דין אינו מעיד על השפעה בלתי הוגנת: "יצירת
4 מעין חזקה לפיה הוראות צוואה שאינן קובעות חלוקת רכוש המצווה בין ילדיו באופן שווה
5 מבחינה פורמלית מעידות על השפעה בלתי הוגנת שהופעלה עליו, אינה עולה בקנה אחד עם
6 עקרון העל בדיני הירושה לפיו יש לקיים את רצון המת, ויתרה מזו – חותרת תחתיו. יתר על
7 כן, קבלת טענה ממין זה תפתח פתח לתקיפת צוואות בעילה של השפעה בלתי הוגנת כל אימת
8 שאדם הניח אחריו צוואה שאינה קובעת חלוקה שווה של רכושו בין יורשיו על פי דין,
9 ולמצער, בין ילדיו" (תמ"ש 6479-09-11 פלוני נ' אלמוני (22.03.2017)).
- 10 120. אשר לטענת הנתבעים כי למנוחה לא היתה סיבה לנשל את נכדיה הקטינים שלא עשו לה
11 מאומה אותם היא אהבה, יודגש כי כאשר בית המשפט בוחן צוואה, אין הוא מחליף את הגיון
12 המצווה בהגיונם של המתנגדים או בהגיונו שלו.
- 13 121. בהקשר זה אבקש להדגיש כי לא הוכח ולא נטען חלילה כי המנוחה לא אהבה את נכדיה ולא
14 הצרה על הנתק עימם. יחד עם זאת, אין זה מתפקידו של בית המשפט לשפוט מוסרית את
15 המנוחה, אשר לא הפרידה בין בנה ואישתו לבין ילדיהם בכל הנוגע לאופן בו מבקשת היא
16 לצוות את רכושה. כאשר נדרש בית-המשפט להכריע בסכסוכי ירושה ולבחון תוקפה של
17 צוואה, אין זה מתפקידו להעמיד תחת ביקורתו את שיקול דעתו, עת בחר המצווה להנחיל
18 את רכושו כך או אחרת, שבר אשר חותר תחת עקרון העל של "כיבוד רצון המצווה" ועקרון
19 "החופש לצוות". תפקידו של בית-המשפט לבחון, האם הצוואה משקפת ומבטאת את רצונו
20 האמיתי של המצווה, והאם רצונו היה חופשי ומלא, כשהוא נקי מלחצים ומהשפעות
21 חיצוניות פסולות.
- 22 122. תוכנה של הצוואה הינו סביר, מהווה הוא המשך טבעי לסכסוך מר וארוך שנים, והגיונה
23 הוסבר מפורשות בצוואה.

לסיכום:

- 24
25
26 123. בטלות צוואה מחמת השפעה בלתי הוגנת אינה דבר של מה בכך. במקרה שבפניי, הטענות
27 בדבר העדר כשרות לצוות כמו גם בדבר השפעה בלתי הוגנת הינן בלתי מבוססות.
- 28 124. לא הונחה בפני תשתית ראייתית במידה הנדרשת להוכחת השפעה בלתי הוגנת או להקמתה
29 של חזקה להשפעה כאמור. נהפוך הוא. ממכלול הראיות שוכנעתי שהצוואה משקפת את
30 רצונה האמיתי והבלתי תלוי של המנוחה ולא מצאתי שתוכנה או נסיבות עריכתה מלמדים
31 על השפעה בלתי הוגנת של התובע או אחרים מטעמו.
- 32
33
34

סוף דבר:

בית משפט לענייני משפחה בצפת

ת"ע 18746-12-16 ש' ואח' נ' ש' ואח'
ת"ע 18738-12-16 ש' נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון ואח'

תיק חיצוני:

- 1 125. מכל הנימוקים שפורטו בהרחבה לעיל – אני מורה כדלקמן:
2 א. הבקשה לקיום צוואת המנוחה מיום 21.09.10 (ת"ע 18738-12-16) מתקבלת.
3 צו לקיום צוואת המנוחה מיום 21.09.2010 יינתן בנפרד.
4 ב. ההתנגדות לקיום צוואת המנוחה 21.09.10 (ת"ע 18746-12-16) נדחית.
5

אשר לשאלת ההוצאות:

- 6
7 126. בראי השיקולים שהותוו בפסיקה בעניין פסיקת שכר טרחה ריאלי וסבירות ההוצאה, בשים
8 לב להתנהלות הנתבעים שטענו טענות ללא ביסוס ראוי, בשים לב להתנהלותם הדיונית של
9 הנתבעים, אשר כללה בקשות חוזרות ונשנות לארכות, לדחיית דיונים, עיכוב בשכירת שירותי
10 עו"ד לאחר שחרור מייצוג של בא כוחם, אי הגשת תצהירים במועדים שנקבעו וכן בשים לב
11 למהות ההליך, מורכבותו, הצורך בהבאת עדה מחו"ל, ומשנדחת התנגדותם לקיום צוואת
12 המנוחה אני מחייבת את הנתבעים ביחד ולחוד, בהוצאות משפט בסך כולל של 35,000 ₪.
13 ערה אני לכך כי התובע אשר צרף את הסכם שכה"ט נשא בהוצאות גבוהות יותר בניהול
14 ההליך אולם התחשבתי בכך שהנתבע 2 הינו קטין, שנפסקו הוצאות במהלך ההליך בשל
15 ההתנהלות הדיונית והעיכוב בניהולו, ובכך שהנתבעים היו אלה שנשאו במימון חווה"ד,
16 וחסכו את הצורך בחקירת המומחית, דבר שיש לזקוף לזכותם.
17 127. סכום זה ישולם לתובע בתוך 30 יום מהיום שאם לא כן, יישא הסכום הפרשי הצמדה וריבית
18 כחוק.
19 128. ניתן לפרסם בהשמטת פרטים מזהים.
20
21
22
23

ניתן היום, כ"ו אלול תשע"ט, 26 ספטמבר 2019, בהעדר הצדדים.

אביבית נחמיאס, שופטת

- 24
25
26
27